

Įvadas

I dalis

1 tema Europa ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenės formavimasis (iki XV a. pab.)

Laiko juosta

Žinių sąvadas

Testai

Darbas su šaltiniais

2 tema Europos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenės kaita XVI–XVII a. vid.

Laiko juosta

Žinių sąvadas

Testai

Darbas su šaltiniais

3 tema Apšvietos Europoje laikai ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenės gyvenimo pokyčiai

Laiko juosta

Žinių sąvadas

Testai

Darbas su šaltiniais

4 tema Lietuvos visuomenė Europos ir pasaulio pokyčių XIX–XX a. pr. aplinkoje

Laiko juosta

Žinių sąvadas

Testai

Darbas su šaltiniais

5 tema Visuomenė tarpukario ir Antrojo pasaulinio karo epochoje (1919–1945 m.)

Laiko juosta

Žinių sąvadas

Testai

Darbas su šaltiniais

6 tema Visuomenė Šaltojo karo ir komunizmo žlugimo Europoje laikais

Laiko juosta

Žinių sąvadas

Testai

Darbas su šaltiniais

7 tema Šiuolaikinės visuomenės gyvenimas ir Lietuvos visuomenės kaita nepriklausomoje valstybėje

Laiko juosta

Žinių sąvadas

Testai

Darbas su šaltiniais

II dalis Bandomieji egzaminai

III dalis Priedai

Istorijos brandos egzaminų programoje nurodyti istoriniai asmenys ir datos

Patarimai, kaip tinkamai ir lengvai atlikti egzamino užduotis

Bendrasis žodynas

IV dalis Testų ir darbo su šaltiniais užduočių atsakymai

1 tema

2 tema

3 tema

4 tema

5 tema

6 tema

7 tema

Bandomųjų egzaminų užduočių atsakymai

Ištrauka:

Įvadas

Nuo 2013 m. istorijos valstybinio brandos egzamino užduotys sudaromos pagal naują Lietuvos švietimo ministro 2011 07 01 patvirtintą istorijos valstybinio brandos egzamino programą (IVBEP). Ji gerokai skiriasi nuo 2008 m. programos tiek turinio struktūra ir apimtimi, tiek kandidatui keliamais reikalavimais. Tad senesnės mokymo priemonės jau netinka.

Remdamiesi ankstesnių leidinių („Istorija. Viskas, ko reikia egzaminui“, „Istorija. Prieš egzaminą“, „Istorija. Klausimai ir atsakymai“) gerą patirtimi, mes parengėme naują mokymo priemonę, atitinkančią 2011 m. IVBEP reikalavimus. Šis leidinys yra sudarytas vadovaujantis praktiškai patikrintomis veiksmingomis ir universaliomis mokymosi strategijomis. Šios strategijos jau ne vienai ankstesnei abiturientų laidai padėjo pasiekti itin gerų istorijos egzamino rezultatų.

Leidinio pagrindą – jo **I dalį** – sudaro **7 temos**. Tiek pat jų yra ir 2011 m. istorijos egzamino programoje.

Temų sandara

1. **Laiko juosta.** Joje trumpai apibūdinama temoje nagrinėjamų istorijos laikotarpių politinė, ekonominė, socialinė, religinė ir kultūros raida. Jos viršuje išdėstyti visuotinės, o apačioje – Lietuvos istorijos įvykiai, taigi ji padeda sugretinti Lietuvoje ir Europoje vykusius procesus. Laiko juosta verta išnagrinėti prieš pradėdant mokytis egzamino temą. Tai **pirmas mokymosi žingsnis**. Laiko juosta pravartu remtis ir kartojant medžiagą – atliekant užduotis.

2. **Temos žinių sąvadas.** Jis pradėdamas IVBEP reikalavimus. Juose **B** raide pažymėjome bendrojo kurso, **A** raide – išplėstinio kurso reikalavimus (išplėstinis kursas apima ir visą bendrąjį kursą). Sąvade pateikiamos ir tos žinios, kurių egzamino programa tiesiogiai nereikalauja, tačiau jos padeda geriau suvokti temą, suprasti ir nagrinėti šaltinius, nurodyti istorinių įvykių priežastis ir padarinius. Egzaminui būtinos žinoti sąvokos, datos, istorinių asmenų vardai išspausdinti pusjuodžiu šriftu, pagalbinės sąvokos – kursyvu. Sąvado medžiaga pateikiama įvairiomis formomis. Tai lentelės, schemas, žemėlapiai, žodynėliai, istorinių asmenų sąrašai (svarbiausių – ir portretai), sustruktūrinti tekstai. Temų žinių sąvadas apima tai, kas įvardijama kaip „žinios ir supratimas“ (40 proc. egzamino užduoties taškų). Sąvade pateiktas žinias reikia įsidėmėti. Tai **antras mokymosi žingsnis**.

3. **Užduotys (testai ir šaltiniai).** Jos sudarytos remiantis sąvade pateikta medžiaga ir IVBEP reikalavimais kandidatui. Užduotys, pažymėtos **B**→, atitinka bendrojo kurso programą, nepažymėtos jokių ženklų – išplėstinį kursą. Nagrinėjant šaltinius, žemėlapius, statistinius duomenis, atsakant į testų klausimus, žengiamas **trečias**

mokymosi žingsnis – pakartojamos, įtvirtinamos ir pagilintos leidinio I dalyje įgytos žinios, supratimas, plėtojami gebėjimai taikyti žinias, tyrinėti, vertinti, spręsti problemas (60 proc. egzamino užduoties taškų). Atliekant užduotis, pravartu naudotis „Prieduose“ pateiktais „Patarimais“ ir „Bendruoju žodynu.“ Tai padės suformuoti įgūdžius, kurie reikalingi tinkamai atlikti užduotis. Dalį tokių užduočių (kurias atlikdami abiturientai paprastai daro daugiausia klaidų) pažymėjome nuorodomis →P (žr. „Patarimus“), →BŽ (žr. „Bendrajį žodyną“).

Leidinio **II dalyje** pateikiamos apibendrinamosios kartojimo užduotys – **bandomieji egzaminai**. Jie skirti visam istorijos kursui ir jo supratimui pasitikrinti; užduotys reikalauja parodyti ir visus įgytus gebėjimus. Atlikdami bandomųjų egzaminų užduotis, turinio informaciją įtvirtinsite ilgalaikėje atmintyje. Taigi **ketvirtas mokymosi žingsnis** – labai svarbus mokymosi etapas.

Leidinio **III dalyje**, „Prieduose“, pateikiami trys labai naudingos ir reikalingos informacijos blokai. **Istorinių asmenų ir datų sąrašas** yra sudarytas pagal IVBEP. Programoje nurodoma, kad šiuose sąrašuose esančius istorinių asmenų vardus ir datas būtina žinoti ypač tiksliai. „Sąrašas“ pravers ir greitai kartojantis medžiagą prieš pat egzaminą. Kitas informacijos blokas – **Patarimai**, kuriuose aiškinama, kaip atlikti įvairaus tipo užduotis. Jais remdamiesi (Patarimų senesnis variantas buvo publikuotas ankstesniuose leidiniuose) daugelis egzamino kandidatų išvengė bene dažniausiai per egzaminus daromų klaidų – netinkamai atliekamų užduočių. Labai svarbus „Prieduose“ esantis **Bendrasis žodynas**. Jame pateiktas sąvokas verta įsidėmėti – vertinant kandidatų darbus, pastebėta, kad nežinant bendrųjų sąvokų per egzaminą dažnai prarandami taškai.

Leidinio **IV dalyje** pateikiami visų **užduočių atsakymai**. Jie padės įsivertinti supratimo, žinojimo, gebėjimų lygį, bus puiki kartojimo priemonė, užpildys žinių spragas, formuos gebėjimą tinkamai, korektiškai ir taisyklingai atsakinėti į klausimus. Tikrindami savo užduočių atsakymus su pateiktais šioje leidinio dalyje, žengsite **penktą mokymosi žingsnį** – pasieksite dar aukštesnį žinių ir supratimo lygį. Tuomet galėsite tikėtis puikių egzamino rezultatų.

Nuosekliai laikantis šios mokymosi programos ilgalaikėje atmintyje įtvirtinamos istorijos žinios ir supratimas. Turimas žinias, supratimą ir gebėjimus galėsite pritaikyti be įtampos ir netikrumo jausmo. Tikimės, kad kiekvienas, kuris ruošiasi egzaminui, išlaikys jį tokiu rezultatu, kuris atitiks jo nuovokos, įdėto darbo ir pastangų kiekį.

Ši mokymo priemonė tinka mokytis pagal dvi pagrindines strategijas: „Nuo teorijos prie užduočių“ ir „Nuo užduočių prie teorijos.“ Pateiktos schemas, kuriose mokymosi etapai sujungti į vientisą grandinę. Kiekvienos schemas dalys sunumeruotos pagal mokymosi žingsnius.

Autorė

3 tema

APŠVIETOS EUROPOJE LAIKAI IR LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS VISUOMENĖS GYVENIMO POKYČIAI

Žinių sąvadas

Iš IVBEP: B 3.1. Svarbiausios Apšvietos filosofijos idėjos apie žmogų, valstybės ir visuomenės santykius. Žano Žako Ruso ir Šarlio Monteskjė visuomeninės santvarkos tobulinimo idėjos.

XVII a. pabaigoje prasidėjo ir visą XVIII a. tęsėsi Apšvietos epocha. Per šį laikotarpį įvyko daug reikšmingų pokyčių, kurie turėjo didelės įtakos žmonijos raidai.

Apšvietos ištakos

1. XVII a. prasidėjęs klimato atšalimas – Mažasis ledynmetis – sukėlė gilią krizę. Atsiradę sunkumai vertė ieškoti sprendimų. Tam buvo pasitelktas mokslas, kūrybiškumas.

2. Dėl XVII a. kilusios mokslo revoliucijos buvo pereita prie eksperimentinio mokslo. Tai sudarė prielaidas gamtos mokslų raidai ir svarbiems atradimams.

3. XVII a. luominėms monarchijoms skaidantis į konstitucines monarchijas (pvz., Anglija) ir absoliutines monarchijas (pvz., Rusija, Prūsija, Prancūzija, Austrija), skirtingai plėtojantis jų ekonominiam, visuomeniniam gyvenimui kilo diskusijų apie tinkamiausią valdymo formą.

Apšvietos bruožai

1. Žmogaus protas aukštinamas kaip esminė vertybė, sureikšminamas išsilavinimas.

2. Kuriami ir įgyvendinami žmogaus gerovės sukūrimo ir plėtojimo projektai.

3. Aukštinama žmogaus laisvė, lygybė, individualumas.

4. Plėtojamos politinės idėjos ir bandoma jas įgyvendinti įvairiais metodais.

5. Mokslas ir švietimas tampa pasaulietiškesni (pvz., uždraustas Jėzuitų ordinas).

6. Sureikšminami ir plėtojami gamtos mokslai.

7. Diegiamos naujos technologijos (garo varikliai), žemės ūkio kultūros (bulvės).

8. Laisvieji menai skaidosi į savarankiškus mokslus, atsiranda humanitariniai mokslai (pedagogika, istorija, psichologija ir pan.).

9. Skleidžiamos ir realizuojamos masinio švietimo idėjos (atsiranda privalomas pradinis mokslas, profesinis mokymas).

10. Formuojasi viešoji nuomonė (dėl spaudos atsiradimo).

11. Įvairūs visuomenės sluoksniai aktyviai dalyvauja švietimo projektuose, ieškoma kontaktų su mokslininkais, švietėjais, mąstytojais, plėtojami ryšiai tarp intelektualų ir aukštuomenės.

12. Globojami ir mecenuojami mokslininkai, menininkai, mąstytojai.

13. Plinta higienos ir sanitarijos įpročiai, kovojama prieš alkoholio ir tabako vartojimą.

14. Plinta salonų mada. Filosofija, mokslo laimėjimai tampa populiariausia aukštuomenės pokalbių tema. Damos rengia vakarėlius, kuriuose švietėjai laikomi garbingiausiais svečiais.

15. Įsivyrąja klasicizmo stilius.

Apšvietos laikotarpiu formavosi naujas požiūris į žmogų, valstybę ir visuomenę, kito vertybių sistema.

Žmogus: protingas, išsilavinęs, tolerantiškas, nuolat siekiantis tobulėti; pirmiausia rūpinasi visuomenės gerove ir pažanga. Jis kuklios išvaizdos, santūrus, nepriekaištingų manierų, laikosi higienos.

Valstybė ir visuomenė: žmonių sambūris, sukurtas kiekvieno asmens laisvėms ir teisėms užtikrinti. Valstybė valdoma remiantis valdinių pritarimu. Vyriausybė ir monarchas yra skirti tarnauti žmonėms. Visuomenė turi savo nuomonę, gali daryti spaudimą valdžiai. Įvairius politinius projektus kūrė Džonas Lokas, Šarlis Luji

Monteskjė, Žanas Žakas Ruso, Volteras.

SAVOKOS

Absoliutizmas – neribota monarchija Europoje.

Apšvieta – visuomeninis kultūrinis sąjūdis, siekęs įdiegti mokslo pasiekimus į kasdienį gyvenimą, ieškojęs būdų, kaip išspręsti žmonijos problemas, sukurti kuo laimingesnį žemiškąjį gyvenimą.

Eksperimentinis mokslas – mokslas, kurio teiginiai remiasi ne dieviškuoju pradū, o įrodymais, pagrįstais bandymais ir eksperimentais.

Įstatymų leidžiamoji valdžia – valdžia, suteikta valstybinėms institucijoms priimti įstatymus, reguliuojančius visuomenės ir valstybės gyvenimą.

Įstatymų vykdomoji valdžia – valdžia, suteikta valstybinėms institucijoms įgyvendinti įstatymus, tvarkyti valstybės ir visuomenės reikalus.

Konstitucinė monarchija – monarchija, kai karaliaus valdžią riboja konstitucija.

Mecenavimas – menininkų, mokslininkų ar kitų kultūros veikėjų, visuomenininkų finansavimas, materialinis rėmimas.

Ministrų kabinetas – kitas Vyriausybės pavadinimas.

Salonas – svetainė aristokratų namuose, kur rinkdavosi svečiai, vykdavo akademinės diskusijos.

Valdžios padalijimo principas – principas, skelbiantis, kad valdžia įgyvendinama teisėtai ir naudinga visuomenei tada, kai yra padalyta kelioms institucijoms.

Teisminė valdžia – valdžia, suteikta teisėtumą įgyvendinančiai institucijai.

Vyriausybė – įstatymų vykdomoji valdžia.

ISTORINIAI ASMENYS

Džonas Lokas (1632–1704) – anglų švietėjas, skelbęs politines idėjas apie tai, kad valdžia turi kilti iš tautos.

Šarlis Luji Monteskjė (1689–1755) – prancūzų švietėjas, veikale „Apie įstatymų dvasią“ paskelbęs trijų valdžių principą. Anot Monteskjė, visuomenė bus saugiausia ir užsitikrins didžiausią pažangą, jei valdžia bus ne vienoje rankose, bet išskaidyta trims institucijoms, paklūstančioms įstatymui.

Valstybės valdymas pagal Monteskjė:

Įstatymai, suformuoti remiantis šalies istorija, tradicijomis, kultūra, religija, gamtinėmis sąlygomis ir pan. Įtvirtinama įstatymų viršenybė prieš valdžią.		
Įstatymų leidžiamoji valdžia kyla iš tautos valios, atstovauja rinkėjų interesams.	Įstatymų vykdomoji valdžia (jai priskiriamas ir karalius).	Teisminė valdžia, vadovaudamasi įstatymais, kontroliuoja kitas dvi valdžias.

Žanas Žakas Ruso (1712–1778) – prancūzų švietėjas, smerkęs socialinę nelygybę, išaukštinęs respubliką kaip geriausią valdymo formą. Jo nuomone, valdžia turi kilti iš tautos. Visuomenėje turi būti užtikrinta žmonių lygybė ir kiekvieno individo laisvė, kiekvienam sudarytos sąlygos dalyvauti valstybės valdyme.

Volteras (1694–1778) – prancūzų švietėjas, iškėlęs apšviestojo absoliutizmo idėją.

Iš IVBEP: B 3.2. Apšvietos idėjų įtaka Prancūzijos politiniam gyvenimui. Apšviestojo absoliutizmo esmė.

Prancūzijoje, taip pat Rusijoje, Prūsijoje, Austrijoje įsitvirtino absoliutizmas, kurį XVIII a. stipriai veikė švietimo idėjos. *Jekaterina II* (Rusija), *Juozapas II* (Austrija) ir *Frydrichas II* (Prūsija) buvo vadinami **apšviestaisiais absoliutais**. Prie jų galima priskirti ir prancūzų monarchus *Liudviką XV* ir *Liudviką XVI*. Jų veikla atskleidžia apšviestojo absoliutizmo principus.

XVII a. viduryje Prancūzijoje įsigalėjo absoliutizmas: karalius *Liudvikas XIV* Saulė nebešaukė Generalinių luomų, tvirtindamas, kad „valstybė – tai aš“.

Absoliutizmo susiformavimo prielaidos

1. Galutinė centralizacija buvo naudinga daugeliui šalies gyventojų, visuomenė palaikė vienos valdžios idėjas.

2. Dėl reformacijos susilpnėjus Bažnyčios įtakai ir dėl centralizacijos sumenkus feodalų galiai, karalius neturėjo politinių konkurentų, įgijo didesnę valdžią.

3. Trečiasis luomas buvo per silpnas priešintis stiprėjančiai karaliaus valdžiai, be to, valdžia siekė užtikrinti kuo palankesnes sąlygas jų verslų – prekybos, gamybos – plėtotei.

4. Populiarios tapo N. Makiavelio idėjos apie absoliutaus valdymo pranašumus.

Tačiau:

absoliutizmas įtraukė šalį į nesėkmingus ir brangius karus;

buvo švaistomos valstybės lėšos (pvz., Liudvikas XIV beveik visą biudžetą išleido Versalio rūmų statybai);

dėl neapgalvoto finansinio planavimo (didelių mokesčių, gausaus būrio dvaro išlaikytinių, nelygiateisės gyventojų padėties versle) smuko ekonomika, didėjo skolos.

Dėl to XVIII a.:

valdovai tarėsi su švietėjais, paisė jų rekomendacijų (Liudvikas XVI kvietėsi garsius patarėjus, kurie padėjo pertvarkyti administraciją, sutvarkyti mokesčių sistemą);

valdovai vykdė įvairias reformas (pvz., finansų, įgyvendino merkantilizmo politiką);

Prancūzijoje absoliutizmas sukėlė stiprią krizę. Kaupėsi įtampa, kuri galiausiai peraugo į revoliuciją.

SAVOKOS

Apšviestasis absoliutizmas – absoliutizmas, kai valdo absoliutas, vadovaudamasis švietėjų idėjomis, rekomendacijomis, konsultuojasi su jais svarbiais klausimais, vykdo švietėjiškas reformas.

Kancleris – ministras pirmininkas vokiškai kalbančiose šalyse.

Merkantilizmas – valstybės ekonominė politika, pagrįsta teorija, jog svarbiausia yra skatinti prekių eksportą, muitais, didesniais mokesčiais apriboti importą, stiprinti savo prekybos ir pramonės apsaugą nuo užsienio konkurencijos.

ISTORINIAI ASMENYS

Jekaterina II (1729–1796) – Rusijos imperatorė, bendravo ir susirašinėjo su švietėjais, tačiau stiprino baudžiavą, žiauriai malšino valstiečių maištus.

Juozapas II (1741–1790) – Austrijos imperatorius, rūpinosi privalomojo pradinio mokslo diegimu, ekonominiais projektais, bendradarbiavo su švietėjais, rėmė menininkus ir mokslininkus.

Frydrichas II (1712–1786) – Prūsijos karalius, steigė mokyklas, universitetus, rėmė švietimo ir kultūrinius projektus. Įstatymais uždraudė fizines bausmes; įtvirtino tolerancijos aktus dėl religinių, etninių bendrijų.

Liudvikas XIV Saulė (1638–1715) – Prancūzijos absoliutas, įtvirtino absoliutizmą, sustiprino Prancūzijos pozicijas tarptautinėje politikoje. Jo laikais Prancūzija tapo žemyno lydere, madų, kultūros ir menų sostine.

Liudvikas XV (1710–1774) – Prancūzijos absoliutas, daug lėšų išleido prabangai dvare kurti, švietėjams ir menininkams remti.

Liudvikas XVI (1754–1793) – Prancūzijos absoliutas, kuriam Didžiosios Prancūzijos revoliucijos metais buvo nukirsta galva. Kaip ir visi Apšvietos monarchai, domėjosi amatais, menais, mokslų raida, buvo mecenatas. Inicijavo kai kurias finansines reformas, tačiau nesiėmė ryžtingų veiksmų valstybės valdymui pakeisti. Šalyje kilo revoliucija.

<...>

Iš IVBEP: B 3.5. 1815 m. Vienos kongreso pagrindiniai nutarimai ir teritoriniai pokyčiai Europoje. Šventosios sąjungos tikslai. Napoleono karų pasekmės LDK.

Vienos kongresas

1814–1815 m. buvo sušauktas Vienos kongresas. Jis turėjo sutvarkyti Europą po Napoleono karų. Vienos kongreso pagrindiniai nutarimai:

Naujai sukarpytas Europos žemėlapis.

Prancūzijoje atkurtas absoliutizmas ir jos ikikarinės sienos. Napoleonas ištremtas.

Neleista susivienyti Italijai ir Vokietijai, jų globa pavesta Austrijos imperijai.

Įsipareigota vykdyti reakcinę politiką. Tuo tikslu įkurta Monarchų ir Tautų **Šventoji sąjunga**.

Vienos kongreso nutarimai suformavo *daugiapolę sistemą* pasaulyje.

Napoleono karų pasekmės LDK

1807 m. Napoleonui įkūrus Varšuvos kunigaikštystę, Lietuvos kilmingieji taip pat tikėjosi gauti politinį savarankiškumą:

Bajorai siūlė jungtis prie Napoleono, tikėdamiesi, kad jis išvaduos LDK iš Rusijos priespaudos ir atkurs ATR.

Didikai siūlė likti Rusijos sudėtyje, bet ketino prašyti iš caro autonomijos (*LDK atkūrimo Rusijos globoje projektas*).

Per Napoleono žygius į Rusiją nebuvo patenkinti nei bajorų, nei didikų siekiai. Lietuva buvo nusiaubta, apiplėšta prancūzų kariuomenės, o kilmingieji, rodę palankumą Napoleonui, sulaukė tik caro reakcijos: grįžęs iš Vienos kongreso, jis uždraudė kurti draugijas, sustiprino bajorijos kontrolę.

Labiausiai Napoleono karai paveikė Užnemunę (žr. žemėlapi). Susiklosčiusios istorinės aplinkybės nulėmė skirtingą šio regiono raidą nei likusių lietuviškų žemių:

Iš Prūsijos ši teritorija buvo atimta ir prijungta prie Varšuvos kunigaikštystės. Čia galiojo Civilinis kodeksas, buvo panaikinta baudžiava. **Tai užtikrino spartesnę regiono raidą.**

Po Vienos kongreso ši teritorija, kaip Lenkijos karalystės dalis, pakliuvo į Rusijos sudėtį. Kadangi Lenkija turėjo autonomiją, Užnemunė buvo valdoma Lenkijos valdininkų. **Tai lėmė stiprią krašto polonizaciją.**

SAVOKOS

Daugiapolė sistema – tarptautiniai santykiai, kai pasaulyje yra keli lygiaverčiai politinių galių centrai, darantys įtaką tam tikram regionui, lemiantys jo politiką.

Kongresas – valstybių vadovų ar kitų aukštų pareigūnų suvažiavimas, siekiantis priimti esminius nutarimus.

LDK atkūrimo Rusijos globoje projektas – Napoleono epochoje Lietuvos didikų grupuotės kurtas projektas dėl autonomijos suteikimo istorinei Lietuvai Rusijos sudėtyje.

Reakcija – kraštutinės politinės pažiūros, pasisakančios prieš bet kokias reformas, permainas, naujovių diegimą; siekiama išlaikyti esamą tvarką.

ISTORINIAI ASMENYS

Klemensas fon Meternichas (1773–1859) – Austrijos kancleris vykstant Vienos kongresui, kongreso šeimininkas. Dauguma jo pateiktų pasiūlymų buvo priimti. Po Vienos kongreso Europoje įsitvirtinusi tvarka dažnai įvardijama Meternicho sistema.

Iš IVBEP: A 3.6. Svarbiausių klasicizmo kultūros bruožų apibūdinimas remiantis pasirinktais architektūros, dailės, literatūros pavyzdžiais.

Klasicizmo kultūra atspindi svarbiausias Apšvietos laikotarpio idėjas. Menas buvo skiriamas visuomenei. Nuo XVIII a. vidurio Prancūzijoje pradėtos rengti nemokamos meno parodos, apie meną ėmė rašyti literatai, palaipsniui formavosi meno kritika. Buvo siekiama simetrijos, darnos, juntama stipri antikos įtaka.

Architektūra

Klasicizmo įsitvirtinimą architektūroje lėmė XVIII a. atkastas Pompėjos miestas. Šis senovės romėnų miestas buvo palaidotas po ugnikalnio pelenais. Išlikę pastatai stebino taisyklingomis formomis, jų nepuošė per daug detalių, harmoniją kūrė tiesios linijos. XVIII a. visuomenei toks stilius padarė didelį įspūdį. Klasicizmo mada apėmė visą Europą, Šiaurės Ameriką.

Vokietijoje klasicizmas įgijo savitų bruožų. Jis buvo panašus į renesanso stilių, tačiau kai kuo ir skyrėsi. Vokiečių architektai projektavo daug didesnius, taisyklingai išdėstytus langus. Klasicizmo stiliumi buvo projektuojami ir maldos namai.

Dailė

Klasicizmo laikotarpio dailei būdingi istoriniai, peizažų, portretų, buitinių, galantiškų scenų, antikinės mitologijos siužetai. Paveikslus menininkai eksponavo visuomenei skirtuose salonuose. Dažniausiai po parodų kildavo aštrios diskusijos. Būdingiausi klasicizmo atstovai ir jų kūriniai:

Žanas Batistas Grezas. Gitaristas

Viljamas Hogartas. Po vestuvių: grafiinės rytmetys

Žakas Luji Davidas. Horacijaus priesaika

Literatūra

Klasicizmo literatūrai būdingi antikiniai siužetai, komedijos (siužetuose atskleidžiamos buitinės scenos, žemesnieji žmonių jausmai ir poreikiai), tragedijos (atskleidžiami aukštesnieji jausmai, kilnūs tikslai). Literatūroje pasaulis vaizduojamas

tikslus ir aiškus, gausu gamtos aprašymų, sprendžiamos moralės ir etikos problemos, išaukštinamas protas, amžinosios vertybės. Garsiausi rašytojai:

Volteras (Fransua Mari Arujė) – „Edipas“ (tragedija), „Kandidas“ (romanas), „Mahometas“ (drama).

Žanas Žakas Ruso – „Emilis, arba Apie auklėjimą“ (romanas – traktatas), „Išpažintis“ (stambiausias jo veikalas, romanas), „Julija, arba Naujoji Eloiza“ (romanas).

Moljeras (Žanas Batistas Poklenas) – komedijos „Tartiufas“, „Don Žuanas“, „Šykštuolis“.

ISTORINIAI ASMENYS

Žakas Luji Davidas (1748 –1825) – prancūzų dailininkas, naujojo klasicizmo atstovas, sukūrė garsių darbų Didžiosios Prancūzijos revoliucijos temomis.

Žanas Batistas Grezas (1725–1805) – prancūzų dailininkas, savo darbuose atskleidė žmonių jausmus (portretai), valstiečių kasdienybę ir buitį.

Viljamas Hogartas (1679–1764) – garsiausias XVIII a. anglų klasicizmo dailininkas, sukūrė paveikslų beveik pagal visus populiariausius klasicizmo siužetus.

Moljeras (Žanas Batistas Poklenas) (1622–1673) – prancūzų literatas, išgarsėjęs savo komedijomis.